

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MADANIYAT VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON DAVLAT SAN'AT VA MADANIYAT INSTITUTI

«Taklif kiritdi»

O'zbekiston davlat san'at
va madaniyat instituti

rektori I.J.Yuldashev KAS

«Tasdiqlayman»

O'zbekiston Respublikasi MADANIYAT VAZIRLIGI

madaniyat vazirligi

2020 yil « 25 »

JODIY (KASBIY) IMTHONLAR DASTURI
VA BAHOLASH MEZONI

5150302- Aktyorlik san'ati (musiqali teatr aktyorligi) ta'lim yo'naliishi uchun

Toshkent-2020

Dastur O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Badiy, o'quv-uslubiy kengashida ko'rib chiqilgan va ma'qullangan. 2020-yil 26.05. Bo'sonli majlis bayoni.

Kirish

5150300 – Aktyorlik san'ati (musiqali teatr aktyorligi san'ati) bakalavriat ta'lim yo'nalishiga kiruvchi abituriyentlarning ijodiy (kasbiy) imtihoni dasturi hujjatlarini qabul qilish va kirish imtihonlar “O'zbekiston Respublikasi Oliy o'quv yurtlariga qabul qilish qoidalariga”ga muvofiq o'tkazildi.

Ixtisoslik bo'yicha kirish imtihonlar, har bir ixtisos uchun ta'kidlangan qabul talabalariga muvofiq ravishda o'tkazildi.
Ixtisoslik bo'yicha imtihon o'tkazilishining ketma-ketligi, har bir Oliy o'quv yurtining qabul komissiyasi tomonidan o'matiladi va har yili qabul qilish qoidalar ko'rsatiladi.

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat institutiga kirayotganlarga, yil mobaynida va imtihonlar oldidan konsultatsiyalar o'tkaziladi. Konsultatsiyalarning maqsadi – qabuning shartari bilan tanishish, shu oliv o'quv yurtiga kirishni xohlovchilarining qobiliyatini va tayyoragarlik darajasini aniqlanishdir. Konsultatsiyalar mobaynida pedagoglar, abituriyentlarni tanlagan ixtisosiga o'qitish imkoniyatiga qarab, o'z tavsiyalarini berishadi.

5150300 – Aktyorlik san'ati (musiqali teatr aktyorligi san'ati) bakalavriat ta'lim yo'nalishiga o'qishga kirayotganlar, ijodiy va tashkiliy ishlarga qobiliyatlari, hamda yuksak ijodkorlik, ijrochilik, tashkilotchilik, yo'nalishidagi fikrlesh qobiliyatiga, asarni tanlash va sahnalashtrilishida zaruri jihatlarni biliish, tushunish, his qilish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak.

Fanning maqsadi va vazifalari

5150300 – Aktyorlik san'ati (musiqali teatr aktyorligi san'ati) bakalavriat ta'lim yo'nalishda ijodiy (kasbiy) imtihonlar abituriyentlarning aktyorlik mahorati layoqatini ijodiy sinovlar orqali fanlaridan ijodiy, hamda amaliy ko'nikma va matalakalarini aniqlash maqsadida o'tgazildi.

Fanning vazifasi – abituriyentlarni mazkur soha bo'yicha zamonaviy ta'lim metodlari orqali sinash, rol konsepsiyasini, uning ijro etayotgan materialidan janr, xarakter, ifodaviy vositalardan foydalanayotganligini aniqlashdan iborat.

Aktyorlik mahorati fani bo'yicha

Aktyorlik mahorati bo'yicha imtihonlarda, o'qisiga kirayotgan abituriyent turli xil jaardagi adabiy asarlarni ijro qilishi kerak, she'r, masal, qisqa hikoyalar, prozaik asardan hajiyiv parcha, monolog o'qish kerak. Ko'proq klassik, zamonaviy, milliy va chet et adabiyoti pyesalaridan monologlar ko'rsatilishi maqsadga muvofiqdir.
Ijro etiladigan asarlar bir-biridan janr va mazmuni bo'yicha ajralib turishi kerak,

bu narsa abituriyentning qobiliyatini va ijodiy diopazoning kengligini chiqarishga imkoniyat yaratadi, Musiqali - ritmik va plastik ma'lumotlarga egaligini tekshiriladi.

Abituriyent bu bosqichda quyidagi dasturlarni tayyorlashi lozim:

- 1) Monolog
- 2) Qo'shiq (Ariya, an'anaviy, mumtoz ashula va qo'shiq)
- 3) Masal
- 4) She'r
- 5) G'azal
- 6) Qo'shiq
- 7) Raqs
- 8) Kuzatuvular (Hayvonot olamini kuzatishlar asosida)
- 9) Yakkta etyud

Bundan tashqari abituriyent qiziqqan sohasi yoki janri bo'yicha o'zining tayyorlab kelgan mustaqil nomerini ham namoyish etish mumkin. Masalan:

- 1) Plastika
- 2) Pantomima
- 3) Buyumlar jonlanishi
- 4) Parodiya (taqlid san'ati)
- 5) Musiqa san'ati
- 6) Estrada yoki sink janrlari va x.k.

-sahnayiv tarovat, insomiy jozibadorlikka ega bo'imog'i kerak;
-tempo-ritmni xis qilish;
-diquqatni yig'a olishi;
-reaksiya, xotira;

-talaffuz tozaligi, ravon, burro, aniq, nutq a'zolaridagi organik va noorganik kamchiliklarni yo'q bo'lishi;

-berilgan shart - sharoit bo'yicha etyud bajara olishi;
-etyudda badiha qila olishi;
-hissiyotli ma'nodorlik darajasiga erisha olishi;
-ijro qilinayotgan asarni tub mohiyatini tushinishi;
-tassavvur olamining kengligini aniqlash;

-kuzatuvchanligi, ta'sirchanlik va ehtirosini aniqlash;;
-obrazli fikr yuritish qobiliyatini namoyon etishi;
-ashulla, qo'shiq, ariya, an'anaviy qo'shiqchilik, xalq qo'shiqlarini ijo etish -musiqiy xotirasini va savodxonligi mayjudligi;

-an'anaviy qo'shiqchilik ijrosi usullariga egaligi;
-eshitish qobiliyatni rivojlanganligi;
-musiqali dramalardan aruya ijrosini sifati;

-ovozi tembri va diapazoni kengligi

- badiy so'z ijrochiligi mahoratini (she'r, g'azal, masal, monolog va nasriy - xajiy asari) namoyish etishi;
- talaffuz tozaligi, ravon, burro, aniq (nutq a'zolaridagi organik va noorganik kamchiliklarni yo'q) bo'lishi;
- biror bir materialni jarangdor va sog'lom ovoz bilan namoyish etish imkoniyatiga ega bo'lishi;
- nutqiy eshitish qobiliyatni mayjud bo'lib, nutqiy ifodaviylik va ta'sirchanlikka ega bo'lishi;
- badiiy va she'rey asarlarda tasavvur mavjud bo'lish (mutolaa qilish savodxonligi)

Abituriyent billimiga qo'yiladigan talablar

- Aktyorlik mahorati fanidan abituriyent ijodiy qobiliyatga ega bo'lishi, qo'shiqchilik qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Abituriyentning ijodiy saloxiyati va sahnayiv tarovati (insoniy jozibadorligi, xislati, tabiat, yoshi, tashqi ko'rinishi, yoqimtoyligi va ichki madaniyati, hayotiy tajribasi, tasavvurining rang-barangligi, ta'sirchanligi, hayotiy voqeja va xodisalarga munosabati va ularni sahnada aks ettira olish salohiyati mayjud bo'lishi kerak.
- Vokal va Sahna nutqi fandan - musiqiy savodi, eshitish qobiliyatni va ritm, an'anaviy qo'shiqchilik ijrosi, ovoz tembri va diapazoni, musiqali dramalardan aruya ijrosining talabga javob berishi, sog'lom ovozning mayjudligi, talaffuzning tozaligi, ravonligi, burroligi, aniqligi (nutq a'zolaridagi organik va noorganik kamchiliklarning yo'qligi tekshiriladi).

Ijodiy (kasbiy) imthonlar quyidagi mezon asosida baholanadi:

Aktyorlik mahorati fani bo'yicha

Nº	Talabning mazmuni	Maksimal ball
1.	Abituriyentning ijodiy saloxiyati, ichki madaniyati, ijodiy tassavvurining rang-barangligi, ta'sirchanligi	8
2.	Abituriyentning sahnayiv tarovati, jozibadorligi, tashqi ko'rinishining nuqsonlardan xoli ekanligi	10
3.	Dunyoqarashi (ijimoiy - siyosiy, madaniy, adabiyot, san at sohaga oid bilimlar darajasi)	8
4.	Sahnna madaniyati.	5
5.	Ijro uslubi va mahorati (qo'shiq, she'r, g'azal, monolog, masal, hikoya)	20
6.	Ijro mahoratidagi ta'sirchanligi, tabiyiligi, o'ziga xosligi	5
7.	Sahnayiv sezgi (sahnayiv ko'rish, eshitish va idrokash) qobiliyat.	5
8.	Abituriyentning sahnayiv tasavvuri, berilgan shart-sharoitda	8

tabiiy xatti-harakat qilish qobiliyatni, sahnaviy ishonch layoqayati.	
Abituriyentning sahnaviy plastikasi, raqs (nafis harakat, tama harakatlarning ifodaviy ta'sirchanligi, ma'nodorligi)	5
10. Abituriyentoing improvizatsiyaga moyilligi	10
11. Etyud ijrosi	8
12. Odob-axloqi, muomala madaniyati va estetik didi	4
Jami:	96

Vokal va Sahna nutqi fani bo'yicha

№	Talabning mazmuni	Maksimal ball
1.	Abituriyentni musiqani eshitishini (sluhini)ni tekshirish	5
2.	Abituriyentni tonda turishini tekshirish.	5
3.	An'anaviy qo'shiqchilik ijrosi va sozandalar bilan birlgiligidagi uyg'unlik	8
4.	Abituriyentni musiqiy savodxonligi	5
5.	Ovoz diapazoni	5
6.	Vokal asarlari ijro jarayonida konsermeyster bilan birlgiligidagi uyg'unlik	10
7.	Musicali dramalardan ariyajirosi	15
8.	Abituriyentni musiqiy xotirasasi	5
9.	Abituriyentni musiqiy ritmini tekshirish	5
10.	Talaffuzning tozaligi, ravonligi, burroligi, aniqligi (nutq a'zolaridagi organik va nootorganik kamchiliklarning yo'qligi)	5
11.	Ovozning sog'lomlighi va jarangdorligi	5
12.	Nutqiy ifodaviylik va ta'sirchanligi (nutqiy eshitish qobiliyatining mavjudligi)	5
13.	Badiiy so'z ijrochiligi mahorati (she'r, g'azal, masal, monolog va nastriy – xajiyiv asar)	5
14.	Badiiy va she'rey asarlardagi tasavvurning mavjudligi (mutolaa qilish savodxonligi)	5
15.	Noyob va betakror nutq va sohir ovozga egaligi	5
Jami:	93	

birgalikda abuturiyentni volkal va sahma nutqi bo'yicha qobiliyatlar tekshiriladi)
 9. Abituriyentning sahnaviy plastikasi, raqs (nafis harakat, tama harakatlarning ifodaviy ta'sirchanligi, ma'nodorligi)
 10. Abituriyentoing improvizatsiyaga moyilligi
 11. Etyud ijrosi
 12. Odob-axloqi, muomala madaniyati va estetik didi
Jami: 96

Ijodiy (kasbiy) imtihon raisi, kurs oluvchi pedagog, nutq, vokal hamda raqs mutaxassislarining tekshiruvi bilan o'tkaziladi. Sog'lom ovozning mavjudligi, ijodiy saloniyatga egaligi, organik yetishmochchiliklarning yo'qligi o'rganiladi.

Apellyatsiya tartibi

1. Abituriyentlar tomonidan kasbiy (ijodiy) imtihon natijalari bo'yicha institut qabul komissiyasining apellyatsiyalar bilan ishlash hay'atiga natijalar e'lon qilingan kundan boshlab 24 soat davomida murojaat qilishlari mumkin.
 2. Murojaat mazmunda faqat o'zining ballari haqida bo'lsa qabul qilinadi, lekin boshqa abuturiyentlar haqidada yozilgan shikoyat arizalari qabul qilinmaydi.

Kasbiy (ijodiy) imtihonlarni o'tkazish tartibi

5150300 – Aktyorlik san'ati (musiqali teatr aktyorligi san'ati) yo'nalishiga hujjat topshirgan abuturiyent jadval asosida belgilangan kunlarda aktyorlik mahorati, vokal va sahma nutqi fanlaridan yagona ijodiy imtihon oluvchi xay'at a'zolaridan iborat (barcha fanlardan bir komissiya a'zolari guruhi tuzuladi, chunki "aktyorlik mahorati" ning intissoslik xususiyatlarini hisobga olgan holda aktyorlik mahorati o'qituvchisi bilan

Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot mambaaleti**

1. Abdullayeva M. "Dramatik teatr va kinoda aktyorlik mahorati" – "Tafakkur qanoti" nashriyoti-T.: 2014.
2. Djon Benedikt. "Aktiyroring o'z ustida ishlashi" (K.S.Stanislavskiy) - 2-qism. Routledge .2008.
3. Lenard Petit "For the Actor" ("Aktyor texnikasi")- Taylor & Francis , 2009.
4. Maxmudov J. Maxmudova X."Aktyorlik mahorati "T.:Lesson Press" nashriyoti, 2016y.
5. Maxmudova X.. "Saxnaviy asarning xatti xarakatli taxlili".T.: Fan va texnology. T.: 2012.
6. Qodirov R."Rejissura asoslar" monografiya."Navro'z" nashriyoti-T.:2015.
7. Sayfullayev B., Mamatqosimov J. "Aktyorlik mahorati". T.: Fan va texnology. T.: 2012.
8. Stanislavskiy K. S. "Aktiyroring o'z ustida ishlashi". T.Xo'jayev tarjimiš.-T.: (qayta nashr) Badiiy adabiyot, 2010.
9. To'raxo'jayeva M.T.-Teatr tanqidchiligi"- "San'a" jurnali nashriyoti; T.:2015.
10. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nufqi. //Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
11. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijjanob xalqimiz bilan birga quraniz. 2017 yil.
12. Mirziyoyev Sh.M.Qonun ustuvorligi va inson manfaatlарini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. 2017 yil.
13. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va faravon, demokratik O'zbekiston davlatini birligalkilda quramiz.2017 yil.
14. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha HARAKATLAR STRATEGIYASI.

5150300-Aktyorlik san'ati (musiqali teatr aktyorligi) ta'llim yo'nalishi "Ijodiy (kasbiy) imthonlar dasturi va baholash mezonii"ning professor v.b N.Qobilov hamda dotsent v.b R.Usmatovlar tomonidan tuzilgan dasturiga

TAQRIZ

Bo'lajak musiqiy aktyorlarini qabul qilish, yuqori malakali kadrlar talabiga davogarlarni kasbiy (ijodiy) imthonini o'tkazish juda muhim ahamiyat kasb etadi.

5150300-Aktyorlik san'ati (musiqali teatr aktyorligi san'ati) yo'nalishiga hujjalarni qabul qilish va kirish imthonlar "O'zbekiston respublikasi Oliy o'quv yurtlariga qabul qilish qoidalari"ga muvofiq o'tkaziladi.

Ixtisoslik bo'yicha kirish imthonlar, har bir ixtisoslik uchun ta'kidlangan qabul talabalariga muvofiq ravishda o'tkaziladi. Ixtisoslik bo'yicha imtihon o'tkazilishining ketma-keligi, har bir Oliy o'quv yurtining qabul komissiyasi tomonidan o'matiladi va har yili qabul qilish qoidalari ko'rsatiladi.

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat institutiga kirayotganlarga, yil mobaynida va imthonlar oldidan konsultatsiyalar o'tkaziladi. Konsultatsiyalarning maqsadi – qabulning shartlari bilan tanishish, shu oliy o'quv yurtiga kirishni xoxlovlchlarning qobiliyatini va tayyorgartlik darajasini aniqlanishdir. Konsultatsiyalar mobaynida pedagoglar, abituriyentlarni tanlagan ixtisosiga o'qitish imkoniyatiga qarab, o'z tavsiyalarini berishadi.

Mazkur ta'llim yo'nalishini bitirganlar professional teatrлarda, madaniyat va san'at muassasalarida, madaniyat va sport ishlari boshqarmasida ixtisolikka mos lovazimlarda ishlashi mumkin.

Dasturdan joy olgan fanlar boyicha nazarli bilimlar, amaliy ko'nikmalar teatr va san'atning boshqa sohalariiga, Malaka talablarini va namunaviy dasturlar asosida aktyorlarni egallashi lozim bo'lgan talablar asosida barcha tizimlarga va barcha talablarga mos keladi.

Yuqoridagi jardan hulosha qilib 5150300-Aktyorlik san'ati (musiqali teatr aktyorligi san'ati) ta'llim yo'nalishi sohasida OTMga kirish uchun tuzilgan mahsus dasturni amaliyoiga tavsya etaman.

O'zDSMI "Estrada va ommaviy tomoshalar san'ati" kafedrasи dotsenti, san'atshunoslik fanlari nomzodi

M.R.Yusupova

5150300-Aktyorlik san'ati (musiqali teatr aktyorligi) ta'llim yo'naliishi
“Ijodiy (kasbiy) imtilonlar dasturi va baholash mezonii”ning
professor v.b N.Qobilov hamda dotsent v.b R.Usnatovlar tomonidan
tuzilgan dasturiga

TAQRIZ

Dasturini tuzishda mualiflar sohaning o'ziga xos yo'naliishlari, usul va uslublari aniq ko'rsatiib o'tiganlar. O'qishga kirayotganlar, ijodiy va tashkiliy ishlarga qobiliyatli, hamda yuksak ijodkorlik, ijrochilik, tashkilotchilik, yo'naliishidagi fikrlash qobiliyatiga, asarni tamlash va sahnalashtirilishida zaruriy jihatlarni bilish, tushunish, his qilish qobiliyatiga ega bo'lishi talablari dasturda keltirilgan.

Dastur ijro etiladigan asarlar bir-biridan janr va mazmuni bo'yicha ajralib turishi kerakligi, bu narsa abituriyentning qobiliyatini va ijodiy diopazonining kengligini chiqarishga imkoniyat yaratilishiga qaratilgan, mualiflar yetuk mutahassis kadr tayorlashda zarur bo'lgan boshqa talablami ham qamrab olishga xarakat qilganlar. O'qishga kiruvchi shaxs uchun dasturdagi barcha talablar soddha va tushunari qilib tuzib chiqilgan.

Aktyorlik mahorati fanining yordamchi fanlari bo'lmish Saxna nutqi, Vokal fanlarining talablari ham aniq ishlab chiqilgan. Mazkur fanlar Aktyorlik mahoratining fundamental fani xisoblanadi. Sanab o'tilgan jixatlarni amaliy nuqtai nazardan o'rgannay turib, aktyorlik mahoraitiga ega bo'lish mumkin emas.

Dastur “Musiqali, dramatik teatr va kino san'ati” kafedrasi mudiri professor v.b N.Qobilov, dotsent v.b R.Usnatovlar tomonidan ishlab chiqilgan. Ushbu “Ijodiy (kasbiy) imtilonlar dasturi va baholash mezonii” dasturini mutaxassis sifatida barcha talablarga mos keladi deb hisoblayman va uni tasdiqlash uchun tavsya qilaman.

O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist
N.U. Maxmudova

